

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið
Skúlagötu 4
101 Reykjavík

Reykjavík 26. maí 2021

2105027SA KB
Málalykill: 00.64

Efni: Umsögn um Ræktum Ísland! Umræðuskjal um landbúnaðarstefnu fyrir Ísland, mál nr. S109/2021.

Vísað er til tilkynningar í samráðsgátt dags. 5. maí sl. þar sem óskað er eftir umsögnum um *Ræktum Ísland! Umræðuskjal um landbúnaðarstefnu fyrir Ísland*, mál nr. 109/2021.

Skjalið er umræðuskjal verkefnastjórnar um landbúnaðarstefnu og er ætlað að opna á frekara samtal og samráð. Þar má finna umfjöllun um meginatriði eða tillögur í 19 köflum sem lagt er til að verði lögð til grundvallar við endanlega gerð landbúnaðarstefnu og aðgerðaáætlunar. Tekið er mið af þremur lykilbreytum sem eru *landnýting, loftlagsmál – umhverfisvernd og tækni – nýsköpun*.

Afstaða sambandsins

Að mati sambandsins er mikilvægt að unnið sé að landbúnaðarstefnu fyrir Ísland og að slík stefna styðji við jákvæða byggðapróun um allt land. Fulltrúar sambandsins hittu verkefnastjórn um landbúnaðarstefnu, fóru yfir sjónarmið sambandsins og sendu inn eftirfarandi ábendingar:

- Í landbúnaðarstefnu þurfa að vera skýr markmið um að hún styðji við sem jafnast aðgengi landsmanna að þjónustu, jöfn tækifæri til atvinnu og stuðli að sjálfbærri þróun byggða um allt land.
- Landbúnaðarstefna þarf að vera samþætt öðrum stefnum, s.s. matvælastefnu, stefnu á sviði ferðaþjónustu, orkustefnu, landskipulagsstefnu, samgönguáætlun, fjarskiptaáætlun, stefnu um meðhöndlun úrgangs og saman ættu þessar stefnur að mynda stóran hluta í atvinnustefnu Íslands, þar sem stefnuþættir byggðaáætlunar hafi sterk áhrif.
- Landbúnaðarstefnan þarf að styðja við öflugan og fjölbreyttan sjálfbæran landbúnað í öllum byggðum landsins og stuðla að byggðafestu.
- Hún þarf að styðja sérstaklega við vöxt og viðgang þeirra greina landbúnaðar sem nú þegar eru til staðar og fela í sér mikil sóknarfæri við þróun afurða sem skapað geta aukin verðmæti fyrir þjóðarbúið.
- Leggja þarf áherslu á framleiðslu á heilnæmum landbúnaðarafurðum sem verði samkeppnishæfar í gæðum og verði við innfluttar landbúnaðarvörur.
- Hún þarf að efla nýsköpun í matvælaframleiðslu og landbúnaði almennt og tryggja fjármagn til hennar.

- Hún þarf að styðja við menntun og starfsþróun í sem flestum búgreinum þar sem fjarkennsla verði nýtt sem kostur er.
- Stuðla ber að stofnanaumhverfi sem byggir á öflugum rannsóknar- og ráðgjafarstarfi sem hefur starfsstöðvar víða um land auk þess að bjóða störf án staðsetningar.
- Hún þarf að stuðla að því að í dreifðum byggðum landsins verði boðin eftirsóknarverð störf fyrir konur.
- Hún þarf að leggja áherslu á öflugum og öruggum dreifingu raforku um allt land svo orkufrekar greinar landbúnaðarins hafi góða vaxtarmöguleika.
- Hún þarf að styðja við bændur sem vilja reisa litlar vatnsaflsvirkjanir og vindmyllur til nýtingar á rafmagni fyrir búskap sinn og sölu inn í dreifikerfi rafmagns í landinu.
- Jafnframt að styðja við framleiðslu og nýtingu á vistvænum orkugjöfum, s.s. repjuolíu.
- Hún þarf að styðja við blöndun atvinnugreina, s.s. ferðaþjónustu og landbúnað, og aðra þætti eins og skógrækt, landgræðslu og endurheimt votlendis, þar sem lögð verði áhersla á mikilvægi kolefnisbindingar.
- Almenn þarf landbúnaðarstefna að styðja við jákvæðar breytingar í umhverfismálum, vinna gegn loftslagsbreytingum, tryggja verndun viðkvæmra svæða, uppgræðslu og endurheimt gróðurs á illa förnum svæðum og sjálfbæra landnýtingu.

Þá benti sambandið einnig á mikilvægi þess að efla Byggðastofnun enn frekar sem helstu lánastofnun landbúnaðarins með auknu eiginfjárframlagi frá ríkissjóði til að auka útlánagetu stofnunarinnar. Þannig gæti stofnunin eflst enn frekar, m.a. til að sinna útlánum til að stuðla að og auðvelda kynslóðaskipti í landbúnaði.

Almennt endurspeglar umræðuskjalið sem nú er til umsagnar ágætlega fyrrgreind sjónarmið sambandsins. Þó telur sambandið rétt að benda á eftirfarandi atriði sem, auk þess sem nú þegar kemur fram í skjalinu, sé nauðsynlegt að fjalla um í endanlegri stefnu:

- *Úrgangsmál.* Nauðsynlegt er að í endanlegri landbúnaðarstefnu og aðgerðaáætlun með henni verði tekið markvissar á úrgangsmálum í landbúnaði. Sérstaklega er tilefni til umfjöllunar um að unnið er að innleiðingu tilskipana ESB um hringrásarhagkerfi en ein grundvallarforsendan sem hringrásarhagkerfið byggir á er að í úrgangi eru hráefni sem mikilvægt sé að nýta. Af þessari breyttu nálgun hljóttast miklar breytingar á meðhöndlun úrgangs hér á landi. Skylda til sérsöfnunar lífúrgangs og bann við urðun lífbrjótanlegs úrgangs tekur senn gildi og hefur verið fjárfest í innviðum til að nýta lífbrjótanlegan úrgang til gasvinnslu og moltugerðar. Hafa þarf í huga að moltan sem verður til nýtist sem skyldi. Kröfur tilskipana ESB um hringrásarhagkerfið gera ráð fyrir að frá lokum árs 2026 verði einungis hægt að telja lífúrgang endurunnin ef meðhöndlunin leiðir til ávinnings fyrir landbúnað eða vistfræðilegra endurbóta. Því er mikilvægt að treysta enn frekar nýtingu moltu í landbúnaði. Þá er meðhöndlun áhættuvefja úr sláturdýrum og dýrahræja

einnig áskorun sem nauðsynlegt er að takast á við. Sem dæmi er ljóst að nýlegt riðusmit í Skagafirði reyndi mjög á innviði úrgangsmála í landinu og beinir sjónum að ríkri þörf til að tryggja að til staðar séu meðhöndlunarleiðir innanlands til að bregðast við slíkum aðstæðum. Auknar kröfur til endurvinnslu úrgangs, þ.m.t. heyrúlluplasts, munu kalla á breytt verklag og aukinn kostnað. Mikilvægt er að framlengd framleiðendaábyrgð nýtist til að innleiða þær breytingar sem fyrirhugaðar eru í úrgangsmálum þannig að kostnaðarhlutdeild framleiðenda og innflytjenda sé ekki skilgreind of þröngt. Þá er jafnframt nauðsynlegt að leggja áherslu á að spornað verði við matarsóun í allri virðiskeðjunni, allt frá framleiðslu til neyslu.

- *Breytingar á neyslumynstri.* Líkt og fram kemur í umræðuskjalinu skal við gerð landbúnaðarstefnu sérstaklega huga að fæðu- og matvælaöryggi. Í því sambandi er nauðsynlegt að horfa til framtíðar en þróun undanfarinna ára bendir til þess að sífellt stærri hluti þjóðarinnar velji að neyta ekki dýraafurða eða allavega draga úr neyslu þeirra. Mikilvægt er því að íslenskur landbúnaður hafi tækifæri og stuðning til að bregðast við þessari þróun svo að framboð og eftirspurn fari saman og fæðu- og matvælaöryggi verði áfram tryggt.
- *Flokkun landbúnaðarlands.* Eins og fram kemur í skjalinu hefur atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið gefið út leiðbeiningar um flokkun landbúnaðarland. Töluverð umræða varð um það málefni hjá atvinnuveganefnd Alþingis á yfirstandandi þingi í tengslum við breytingar á jarðalögum. Gerði sambandið m.a. athugasemdir við að verið væri að lögfesta skyldu allra sveitarfélaga til að flokka landbúnaðarland. Í því samhengi telur sambandið rétt að benda á eftirfarandi ummæli í [nefndaráliti atvinnuveganefndar](#) og ítrekar jafnframt mikilvægi þessa ráðist verði í vinnu við samræmingu og almennt aðgengi að góðum grunngögnum til að auðvelda sveitarfélögum flokkun landbúnaðarlands:

„Fyrir nefndinni komu fram sjónarmið um að mikilvægt væri að samræma og undirbúa betur framkvæmd leiðbeininga um flokkun landbúnaðarlands í því skyni að vel tækist til við flokkunina og unnt yrði eftir mætti að draga úr kostnaði við þennan þátt skipulagsgerðar. Rætt var hvernig ríkisstofnanir, bæði Skipulagsstofnun, fagstofnanir landbúnaðarins og einkum Landgræðsla ríkisins, sem býr yfir mikilli þekkingu á jarðvegs málum og kortagerð, gætu auðveldað sveitarfélögum þessa vinnu. Meiri hlutinn hvatti umhverfis- og auðlindaráðuneyti og atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti til að ráðast þegar í vinnu við að bregðast við þessum sjónarmiðum í samstarfi við yfirvöld skipulagsmála. Er nefndinni kunnugt um að sú vinna sé þegar hafin og í trausti þess að úr henni muni greiðast og með vísan til umfjöllunar í áliti meiri hluta nefndarinnar við 2. umræðu telur meiri hlutinn ekki ástæðu til breytinga á frumvarpinu að þessu leyti fyrir 3. umræðu.“

Að lokum

Eins og fram hefur komið telur sambandið að heilt yfir fangi umræðuskjalið vel helstu meginþætti sem huga þarf að við gerð landbúnaðarstefnu að teknu tilliti til fyrrgreindra ábendinga. Þá væntir sambandið þess að stefnu­drög verði send til umsagnar þegar þau liggja fyrir.

Árangur af stefnumótunarstarfi ræðst þó fyrst og fremst af þeim aðgerðum sem ráðist verður í til að ná markmiðum stefnunnar, því fjármagni sem til þeirra verður varið og vel skilgreindri ábyrgð á framkvæmd þeirra. Sambandið hvetur því til þess að endanlegri stefnu fylgi skýr og fjármögnuð aðgerðaáætlun.

Virðingarfyllt

SAMBAND ÍSLENSKRA SVEITARFÉLAGA

Karl Björnsson
framkvæmdastjóri